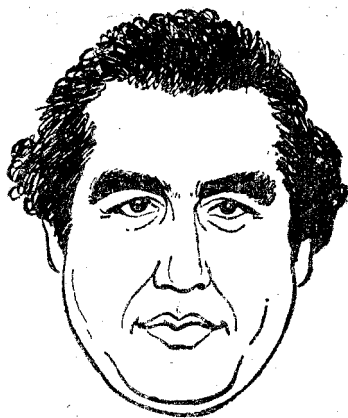

Мухтор Худойқулов

СОЯЛАР

(ҲАЖВИЙ ШЕЪРЛАР, МАСАЛЛАР, ЭПИГРАММАЛАР)

**Ўзбекистон КП Марказий Комитети нашриёти
Тошкент — 1986**

УЗИМ ҲАҚИМДА ИККИ ОҒИЗ ГАП

Бир томони Риштону бир томони Боғдодга туташ Жалаер деган хилват қишлоқда туғилганман, Катта Фарғона канали бўйларида мактабдан кейин мол-қўй боқиб юриб, қанчадан-қанча китобларни ўқиб ташламаганман, не-не орзуларни қилмаганман.

Мақтабни битиргач, Тошкентга ўқишга келганимда ҳали ҳеч ерни кўрмаган бўз бола эдим. Кўчадан ўтиб бораётган бирор савлатлироқ, бошига шляпа кийган одамни кўриб «бу қайси ёзувчи экан, а?»— деб ўйлаганларим эсимда. Кейинроқ университетда ўқиб юриб ёзувчилару шоирларни яқиндан кўрдим, танишдим. Биринчи масалимни «Муштум»га минг мулоҳаза билан кўтариб борганимда ҳурматли Саид Аҳмад акамиз «Кел, келазер», деб қўлимдан олиб, журналда чиқартириб берган. Кейинчалик, ўқишни тамомлаб «Ёш ленинчи», «Совет Ўзбекистони» газеталари, «Муштум» журнали редакцияларида ишлаганимда Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Ойбекдай азиз устозлар, улкан адибу алломаларнинг оз бўлса-да сўхбатларини олиб қолганимдан абадул абад бошим осмонда.

Ёшлигимдан ўзимда ҳажвга мойиллик сезардим, йўрғада теккан бу «дард» ҳамон қўймайди. Ҳажвда, масалчиликда устозларга эргашиб кам бўлганим йўқ. Бир қанча китобларим чикди, чиқаяпти. Масал бобокалони И. А. Криловани таржима қилиб, эъозлаб ўзим ҳам кўп нарса топдим.

Қўлингиздаги китобга «Муштум»да чоп этилган ҳажвий шеърлару айрим масалларимни киритдим. Азиз китобхон, оз бўлса кўп ўрнида кўрғайсиз, камига биз қарздор, деб қўлим кўксимда —

МУХТОР ХУДОЙҚУЛОВдурман.

ҲАЖВИЙ ШЕЪРЛАР, ФЕЛЬЕТОНЛАР

ШУМҒИЯЛАР

(Муқимий йўлидан)

Мастур қолмағайким, сўзининг йўғони чиқди,
Бир неча корчалоннинг турфа баёни чиқди,
Керилган кўкрагидан тешик виждони чиқди,
Очилди неча сирлар, кўмилган кони чиқди,
Жамиятни кемирган тирик товони чиқди.

Мансабни ўйладилар гўё соғин сигир деб,
Нафсни кўзладилар — суриштирмай, ҳаром еб,
Эл молидан ўмарган бойликка қўйдилар зеб,
Лаганбардорга — кел-кел, ҳақ сўзни — ҳайда, қув, теп,
Хўш, охибат не бўлди — ишлар ёмони чиқди.

Йўқ ишни бор дейилди, қўйилди силлиқ имзо,
Аслида омбор — қуруқ, қоғозда-чи — жо-бажо,
Қарсақ, олқиш, мукофот, ғата-ғуту, ногоро,
Кўз бўяш ҳам шунчалик бўлар экан, ажабо,
Кўшиб ёзиш ҳунарин, қаранг, чунони чиқди.

Идораларда «ғиж-ғиж» — тоға-жиян, қариндош,
Ҳаммасига валломат хўжайиндир бош-қош,
Бегона бўлмасин-да ёғлиқ амал, ширин ош,
«Содиқ»ларга — марҳамат, бошқага бўлса — «бош-
бош».

Бу хилда иш туташнинг охир зиёни чиқди.

Ботини бир қозондек, қайнар ичида рев-ранг,
Сўзлашда «ура-ура», амалга ҳам бир қаранг,
Эгрию-тўғри қайда, тополмасдан у гаранг,

Ришватхўрлик эски касб, сиз фақат ҳеч индаманг,
Бундайларнинг уйидан ғамлаб қўйғони чиқди.

Гўзал гиламга тушган бир куя дейми сизни,
Экин ризқини қийган шумғия дейми сизни,
Бемаҳалда қутурган маст туя дейми сизни,
Юзингизга суртилди хўб куя, дейми сизни!
Одам демоққа асло бўлмас, гумони чиқди.

Эл мулкига чўзилган ҳаром қўллар қирқилди,
Кўзни бўяб қурилган кошоналар йиқилди,
Тўймас у ўпқонларга темир пўкак тиқилди,
Шармандаларни шоир ўл деди, ҳажв қилди,
Халқ номидан уларга лаънат дегони чиқди.

СИЗДАН УГИНАЮ, БИЗДАН БУГИНА

Дунёда яхши иш, яхши гап бисёр,
Дерлар — интилганга толе бўлар ёр,
Кимки меҳнат билан илғору донгдор —
Топади эл ичра ҳурмат, эътибор.
Яъни, қадимлардан қолган бу шиор:
Сиздан угинаю,

биздан бугина...

Аmmo бировлар бор — нияти бошқа,
Шерик бўлсам дейди, тёр тўкмай ошга,
Одамнинг олеси чиқмасмиш ташга,
Аслида ҳаммага таниқли қашқа,
Одамгарчиликни қилади бозор:
Сиздан угинаю,

биздан бугина...

Ялла билан ўтиб баҳору ёзи,
Кузда пахтасининг бўлмабди рози.
Асли темирдан-ку тошу тарози,
Тарозигарни гар қилса-чи рози...
Шундай йўл тутувчи акамлар ҳам бор:
Сиздан угинаю,

биздан бугина...

Яхшилар бор бўлсин, йўқолсин ёмон,
Ҳажв-ла бермайлик ёмонга омон,
Рост гапни ёзибсан Тўра Сулаймон,
Дилинга ҳақиқат ёрга ўхшайди.

БАЪЗИ БИР МАЖЛИСЛАР ТАЪРИФИДА

Гоҳи гоҳ учрар ҳамон узундан ҳам узун мажлис,
Очилса тонг саҳардан, ёпилмас оғса тун мажлис,
Эртаси бўлғай давом, қарангки, уззу кун мажлис,
Чеки йўқликда гўё ўрлаган бир қуюн мажлис,
Гоҳи кунлар қилар иш — эртаю кеч бутун мажлис.

Бошланишда — тантана, рўзинамоси бир қулоч,
Тинглагайсан қунт билан нотик сўзини ноилож,
Кошки бўлса янги гап, ҳу эски ялла, дилхирож,
Белгиланган вақт тамом, мажлис раиси кўзни оч,
Бошидан кетгай қиё, гар бўлса бестун мажлис.

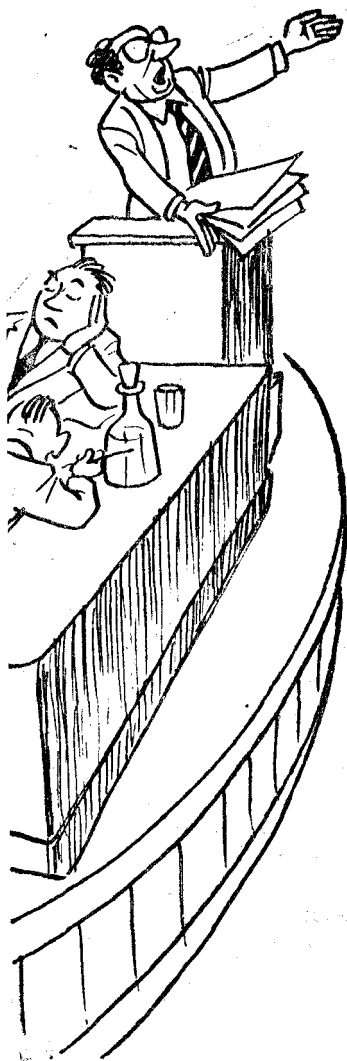
Арзимас бир масъала аччиқ ичакдек чўзилар,
Тегса минбар лақмага — бир сўзга юз, минг сўз улар,
«Ундоғу бундоқ қилурмиз»лар беҳуда тизилар,
Билмадик, кўп сайрамоқдан завқ олурми баъзилар,
Гап қозонин қайнатур, қалаб сўздан ўтин мажлис.

Авжига чиққай «гулу», бошланур минбарда «жанг»,
Бир-бировга турли-турфа таъналардир кўндаланг,
Мажлис аҳли гапнинг мағзини чақолмасдан гаранг,
Миялар «лўқ-лўқ», қулоқлар бўлғуси бори батанг,
Каллаларга гап тўлур, димоқларга тутун, мажлис.

Оқибат, мажлис тугаб, келгай қарорнинг навбати,
Уқилур бир бошидан тадбиру ишлар «қат-қат»и,
Кошки ошса амалга ўндан бирининг нисбати,
Қайга кетди шунча вақту шунча диққат қиммати,
Бўлмасайди «номига», зинҳор «мажлис учун мажлис!»

СЕН ҲАМ ИНДАМАЮ — МЕН ҲАМ ИНДАМАЙ...

Халқимизда доно сўзлар мисоли маржон,
Пуч эмасдир, ичи тўла мазмун, тўла дон,

Мағзин чақсанг — ҳам насихат, ҳам пичинг аён,
Маталлардан бир донасин келтирсак шу он,
Қулоғингиз тутинг аста пичирлаб айтай:
«Сен ҳам индамаю — мен ҳам индамай...»

Ён кўшнингиз ҳеч қаерда ишламас, лекин —
Дангиллама участкани битирди секин,
Туриш-турмуш шоҳонаю, ёмиши текин,
Қилар иши чайқовчилик — текширса тегин,
Аммо сиз-чи, кўз юмасиз, гўёки кўрмай:
«Сен ҳам индамаю — мен ҳам индамай...»

Идорада бораётир ҳисобот мажлис,
Бошлиқдан сўнг «ким сўзлайди?» деб сўрар ранг,
«Ҳозир чиқиб, бор гапларни айтсамми», дейсиз,
Аммо юрак дов бермайди, бўлиб пилдир-пис,
«Бошлиқ билан чап бўлишиб, адабим емай...»
«Сен ҳам индамаю — мен ҳам индамай...»

Трамвайда бир безори кўтариб жанжал,
Ёнингизда мўйсафидни муштар бир маҳал,
У бечора нимжонгина, ёрдамга маҳтал,
Мушт қисасиз безорига ғазаб-ла аввал,
Сўнгра дейсиз: «Гувоҳ бўлиб судма-суд юрмай...»
«Сен ҳам индамаю — мен ҳам индамай...»

Йўл юзида бораётир катта қурилиш,
Неча йилки битмас сира, судрелади иш,
Толон-тароҷ бўлиб ётар цемент, тахта, ғишт,
Халқ мулкига ачинасиз: «Эсиз, боёқиш...»
Аммо дейсиз: «Менга нима, бошим қотирмай...»
«Сен ҳам индамаю, мен ҳам индамай...»

Ҳаёт доим қайнаб тошар мисоли дарё,
Меҳнат билан, ижод билан яшнайти дунё,
Ким экан у бир чеккада қилган томошо?
Ютуққа ҳам, нуқсонга ҳам бўлиб бепарво,
Бундай лоқайд бандаларнинг юзига айтай:
Бўлмас сиздай «индамас»га энди индамай!

КАМ-КАМ БЎЛУР...

Бошланурда ичкиликким, аввало кам-кам бўлур,
Бир қадаҳ, икки қадаҳ — «жон ошино, кам-кам бўлур»,
Ибтидоси бўлдимубас, интиҳо кам-кам бўлур,
Кам-камида тўхтаган ақли расо кам-кам бўлур,
Домига тушдингми, ҳеч бўлмас адо, кам-кам бўлур.

Олмасанг бўлмас эмиш тўй, даврада улфат билан,
Қистаганда косагул «ҳа, бўл» билан, «ҳурмат» билан,
Тўнтарилса шишалар кетма-кетин суръат билан,
Аввалида булбулигўё — ширин суҳбат билан,
Бора-бора беҳушу телбанамо кам-кам бўлур.

Шишада жим-жит арақ — чиққач балони бошлагай,
Бир нафас хурсанд қилиб, сўнгра кўзингни ёшлагай,
Борини бозор этиб, афсусда бошин қашлагай,
Обрў кетгайки, омад юз ўгиргай, ташлагай,
Ичкиликбозу пиёндан эл ризо кам-кам бўлур.

Бераҳм сайёд каби май қўйгуси майлиннга дом,
Ҳийлаю найранг билан маккорадек айлайди ром,
Измига тушдинг тамом, чирмандасига қил хиром,
Оила, бола-чақа, орзу-ҳавас сенга ҳаром,
Ҳар тўни шишани қучганда вафо кам-кам бўлур.

Ичкилик бошлаб юрар турли касофатни, бу — рост,
Бошга солгай эл аро савдо, маломатни, бу — рост,
Рўбарў қилгай ружу қилсанг жиноятни, бу — рост,
Боисидур турли хил ранжу разолатни, бу — рост,
Яхши билки, ичкиликдай ҳўл бало кам-кам бўлур.

Бас, отинг ўчсин арақ, дилларни кўп қон айладинг,
Шум қадамсан, кирган уйни хонавайрон айладинг,
Неча-неча оқилу донони сарсон айладинг,
Баъзида ғолиб келиб, шоирни ҳайрон айладинг,
Демагаймән сени кўрсам — муддао кам-кам бўлур...

**ШУМ БОЛОДАН
МУШТУМ ТОҒОГА
ТУЕНА МАКТУБ**

Арзимни айтай боди сабоға,
Етсин саломим Муштум тоғога.
Олтмишда ёши, оқармиш боши,
Аммо йигитдек қирчилламоға.
Жангу жадалда топмиш таваллуд,
Ут очди жами иллат — балоға.
Кетдилар бою, муштумзўр, эшон
Муштин зарбидин дорилбаоға.
Ким бўлса эгри, додини бердинг,
Кўзини очдинг кетса хатоға.
Беаёв урдинг ҳажвинг тигини
Безори, юлғич, шум рўдапоға.
Ҳар ерда ҳозир-нозир эрурсан,
Хоҳи заводу хоҳи далоға.
Кўрсанг ишёқмас илдинг баралла
Оч биқинидан сен паншахоға.
Куйдирар қаҳринг ким бўлса душман,
Кулкинг шифодир ёр-ошноға.
Қўйма, ур доим, тушир кетма-кет
Иллату нуқсон тушса ороға!
Кенгроқ ўрин бер саҳфангда доим
Ичак узилди шўх ҳо-ҳо-ҳоға.
Мен ҳам қаторда камарбастамен,
Бўл гоҳи меҳмон бу чойхоноға.
Тўйингда қувнаб чойлар таший мен
Гоҳ-гоҳ, назар сол мен Шум болоға.

ҲАШАРЧИЛАР БОР БЎЛСИН...

Терим қизгин паллада
Ҳаёт қайнар далада.
Пахта қийғос очилган,
Эгатларга сочилган
Теримчиларни кўриб,
Кўнглингиз завққа тўлиб
Дейсиз:— Ҳорманг, азизлар,
Қайси колхоздан сизлар?
— Бор бўлинг,— дейди ёш қиз,

Бизларми — ҳашарчимиз.
 Келдик шаҳар тарафдан,
 Асли ўрта мактабдан.
 Унга ўқиб тасанно,
 Нарӣ борган ҳамоно,
 Кенг пайкални оралаб,
 Эгатларни қоралаб
 Юрганларни кўрарсиз,
 Яна савол сўрарсиз:
 — Ҳорманглар-ей, азиалар,
 Қайси совхоздан сизлар?
 — Бор бўлинг,— дер бир ўсмир,
 Ҳашарчимиз биз ахир.
 Касб-ҳунар мактабидан,
 Ҳу, шаҳар тарафидан.
 Унга айтиб таҳсинлар,
 Утиб қанча манзиллар,
 Пахтазорга ёйилган,
 Қўшиқ куйлаб, шўх кулган
 Қизларга бериб салом,
 Сўрайсиз хуллас калом:
 — Қайси райондан сизлар?
 — Талабамиз-ку, бизлар...
 Ўқишини тўхтатиб,
 Ҳиммат этагин тутиб
 Келишган улар бари,
 Ҳоҳи ёш, ҳоҳи қари —
 Барча бугун пахтакор.
 Аммо битта савол бор:
 — Колхозчилар қаерда?
 — Кўринмайди бу ерда...
 — Совхоз ишчилари-чи?
 — Бордир-да, бошқа иши...
 Көздик пахтазор аро
 Сирдарёю Бухоро,
 Янгийўл, Бўка, Чиноз,
 Шу хил манзара холос:
 Ҳашарчилар — хизматда,
 Деҳқонлар-чи — иззатда.
 Ахир бу қанақаси?
 Қани дала эгаси?
 Томорқа, лаш-луш, бозор...
 Қани энди номус-ор?

Пахтакорлик — улуғ ном,
Оқлансин хуллас калом!

ДОД, БЕГОВОТНИНГ ЙЎЛИДАН...

Қилибон сафар Қўқона, Беговоддан ўтдик ошиб,
Кўчаларида ҳайрона, йўл тополмасдан адашиб,
Унгу сўлга йўқ нишона, қайдан юраин, деб шошиб,
Гоҳи кўрсатди бегона, гоҳида дедик бош қашиб:
Дод Беговоднинг йўлидан, вой, Беговоднинг йўлидан!

Ҳаммаёқ дўнгу дўнгалак, ҳар қадамда бир чуқур-а,
Кўтариб уроди андак, пешона ҳам бўлди ғурра,
Бўлди-ку абжақ ғилдирак, йўқ эди запас қурғур-а,
Тўхтат мошинни, так-так, тушиб кетмасдан зовура!
Дод Беговоднинг йўлидан, вой, Беговоднинг йўлидан!

Бир томони Ўзбекистон, бир томони Тожикистон,
Уртасидаги йўл сарсон, неча йилдирки норавон,
Қийналади ўтган карвон — Қўқону, Хўжанд, Андижон,
Ўқи узилиб шофирон, сўкинар фалон-писмадон,
Дод Беговоднинг йўлидан, вой, Беговоднинг йўлидан!

Бўлғаймикин ҳеч равона бу йўлларнинг ўру қири,
Утаркин бундан қачон-а автойўллар министри,
Зарари миллион-миллиона қилинмаса сарф бир мири,
Тушда кўрса дер: «Вой, она!» водий томоннинг шофери,
Дод Беговоднинг йўлидан, қоч Беговоднинг йўлидан!

«ИЧМАЙДИГАН» РЕВИЗОР

[Бир тамагир хусусида]

Идорани қўққис ревизор босди,
Капалаги учди бош ҳисобчининг.
Бошлиқнинг ҳам роса босими ошди,
Ўринбосарига дер: «Иложин қилинг...»
Тайёрланди дарҳол катта зиёфат,
Парранда сутидан бошқаси келди.
Дастурхон устида лутфу назокат,
Косагул меҳмонга икки букилди.

Аммо кўли қолди, эвоҳ, муаллақ,
Ревизор олмади: Ичмасмиш мутлақ —
На арақ, на коньяк, ҳаттоки пиво...
Оғзи очилганча бошбух дер: «Оббо...»
Овқатга қисташди меҳмонни, бироқ —
Емади, баҳона: «Ошқозон чатоқ...»
Шундайича қолди тўкин дастурхон,
Мезбонлар ҳайрон:
Зиёфат не учун бўлмади манзур?
Томоқ ҳўлламади кўнгил-чун ҳатто.
Афсус, сезишмади — недир муддао:
«Қуруғи»ни кутган эди ревизор!

ЮҚУМЛИ КАСАЛ

Билмадик турганми чап ёни билан,
Баджаҳлрок бургга чақдимикин ё?
Бошлиқ Тўрабеков қовоқларидан —
Қор ёғиб, кўзидан чақнарди чақмоқ.
Кўнғироқ тугмасин босдию шитоб
Олдига чақирди ўринбосарин.
Кабинетдан чиққан дўқ, зарда, хитоб —
Бутун идорани босарди.
Лавлагидай бўлиб ўринбосар ҳам
Бўлим бошлиғига сочди қаҳрини.
Ичига ютмасдан у ҳам ўша дам —
Ходимига тўқди бутун заҳрини.
Кетма-кет папирос тутатар ходим,
Бир киши иш билан келди ўша чоқ.
Арзини ўқимай, бир четга отиб
Дағаллик-ла қилди дилини сиёҳ.
Ҳафсаласи совиб шикоятчининг
Аламини уйда хотинидан олди.
Она ҳам ненидир баҳона қилиб
Уғлин тарсаки-ла тушириб қолди.
Бола жаҳл билан тепди кучугин,
Кучукча вангиллаб товуқни қувди.
Товуқ жўжалардан битта кичигин
Хурпайиб, қағ-қағлаб бир чўқиб қўйди...

Қўполлик шунақа, юқумли касал,
Юқмасин! Қовоқни очиб юринг сал...

ДОВЮРАКЛИК САБАБИ

Сира эшитмаган, кўрмаган ҳеч ким
Эшмат мулойимнинг сўзга чиққанин.
Мажлис бўлса доим ўтирарди жим,
Ҳаттоки тўйда ҳам «миқ» этса қани!
Бировга гапирса шивирлаб аранг
Қўллари кўксида қилар тавозе.
... Бир кун мажлис бўлиб қолдию, қаранг,
Зални гумбурлатди унинг овози.
Жаранглаб чиқаркан товуши йўғон,
Қўлларини силтаб сўзларкан роса.
Бошлиқни савалаб кетди-ку чунон,
Авра-астарини ағдарди роса.
Директор қаерда, ким билан, қачон...
Бирма-бир фош этди демай юз-кўзи.
Шундай гапирдики, ҳамма лол, ҳайрон,
Ёқа ушлаб дерлар: «Нима гап ўзи?
Билиб бўлмас экан сиртдан кишини,
Бунчалик юракни қаердан олди?»
... Директорнинг ишдан олинишини
Эшмат билган экан ҳаммадан олдин!

МАГАЗИНДА ҚИЗЛАР ХҲП ГҲЗАЛ... (Степан Олейникдан)

О, қизлар кўзлари! Гўёки ғазал,
Тим қора, мовию, қуралай кўзлар.
Магазинда қизлар жудаям гўзал,
Шундоқ, дабдурустдан қарасангиз гар.
— Анови туфлини, марҳамат қилиб,
Менга кўрсатсангиз,— қилдим илтимос.
Малика қарамас ҳатто қайрилиб,
Кўзгудан кўз узмай қиларди пардоз.
Яна такрорладим илтимосимни,
Эшитиб, жаҳл-ла ғудранди-да хўп,
Капрондан қилинган қармоқ ипини
Олдимга отди у:— Бош қотирманг кўп!
Қани, оласизми, гапиринг тезроқ?
— Кечирасиз, менга туфли керак-ку!
— Нега айтмадингиз, ахир, олдинроқ?!
Башарамга қараб бобиллади у.

Бир кўрган кўзини узолмас ундан,
Жудаям кетворган экан ҳусниям.
Аммо, суҳбатимиз узилди бирдан,
Хайру маъзур ҳам бўлди насия.
Бошқа магазинга кирдим ўша кун,
Дуч келдим яна бир гўзал малакка.
— Ич кўйлак борми?— деб сўраб эдим, у:
— Кўп шошилманг,— дея қилди калака.
Бирдан нигоҳида кулди табассум,
«Хайрият», деб қўйдим ўзимча четга,
Аммо қарашмаси экан ўша зум
Магазинга кирган новча йигитга...
Борган сари ортиб борарди навбат,
Тиқилинчда терлаб, бўлдим шалоббо.
Ҳалиги йигит-ла қиз эса хурсанд
«Ҳи-ҳи»лашар, етмас қулоққа: «Оббо...»
Маъшуклар суҳбати қизиди бу гал,
Қаерда кетяпти қандай кинолар.
... Магазинда қизлар жудаям гўзал,
Шундоқ, дабдурустдан қаралса агар.
Гўзалликка гўзал! Аммо харидор
Нечун тортар улар нозу фироғин.
Улар магазинга ишгамас, бекор —
Кўргазмага келган бўлмасин тағин?
Бузуқ кайфиятни ҳеч қайси касса
Хоҳ чеку пул билан қайтариб олмас.
Фақат афт-ангори гўзалроқ бўлса —
Бу — яхши сотувчи дегани эмас!
Баъзи магазинда қизлар кўп гўзал,
Шундай, ташқаридан қаралса агар,
Бизда шундайлар бор. Уйлаб кўринг сал,
Балки сизларда ҳам топилиб қолар?

ҲАЖВИ АҲЛИ ҚАЛАМ

[Мавлоно Завқий йўлидан]

Арзимни баён айлайин якка
Шоирчаи жами дуваракка.
Кечгайлар алар бир қошиқ қондин
Жазм айласам як суҳан демакка.
Таъриф этайми сизни бир бошдан,

Сакраб ўтайми ё ҳакка-дукка?
Кимларга мақтов, кимларга чандиш,
Қалай тобингиз ҳазил-мазакка?
Тенгдошлар аро Эркинга тенг йўқ,
Богда булбул-ла баҳс ўйнамакка.
Устозлар йўлин айлади эъоз,
Деймизки, бале, етсин тилакка.
Абдулла гарчи нозик ниҳолдур,
Наъраси ўшар зўр гулдуракка,
Мақсуду маслак, шаклу шамойил —
Бари ўзидан, юрмас етакка.
Омон Матчон ҳам шоири чапдаст,
Сезмайди ҳожат таянч-тиракка.
Шоири машҳур Ҳусниддин Шариф
Қатиқми, пиво ичар хўракка?
Дўстим Жамолки, етсин Камолга
Ношир аҳлига келмиш кўмакка.
Ичгай сутини икки **ОНОНИ**
Нисбат бөрурлар яхши бўзакка.
Сайёр ўзини сайёра ўйлаб
Учмакчи ҳамон осмон-фалакка.
Муҳаммад Али ёзди дostonлар
Бўлиб ишқибоз баландламакка,
Асли деҳқон-да, тинмайди асло
Эгалланмаса кўзланган пакка.
Ўсди ижодда бўлиб бебаҳра
Барот Бойқобил ўхшаб теракка.
Ўтди-кетдилар не-не карвонлар,
Не ҳожат ортдан ғизилламакка?
Тўлқин укамдан бир илтимос бор:
Ёзганларини солса элакка,
Шоядки унинг очилса бахти
Дон-донга қолиб, кепак — кепакка.
Гулчеҳрабону санамасинлар,
Гулчеҳралар ичра ўзни якка,
Шеърин ўқиса Нурилла қизи,
Чалинур чапак қарзга— бўнакка.
Эйтиборхон бор, гоят нозик таъб
Жазм этув мушкул сухан демакка,
Ойдиной ўзи хийла чечанку,
Шеърлари ўшар гоҳ хом ипакка.
Шеър мулки ичра Ҳалимабону
Қилмасин қиёс ўзни малакка,

Ҳар байти унинг ўшарди бир вақт
Янги узилган хуш ҳандалакка.
Муҳаббатхон бор — Туроб қизлари
Ёзар қўшнига чиқса элакка.
Ингичкагина Омон Мухторким,
Шеърлари монанд худди данакка,
Ҳазални қўйиб, наслга ўтди,
Ўтказиб кучин қалбдан билакка.
Эркин Самандар ёзади гоҳ-гоҳ
Ашулачилар учун эрмакка.
Ёшларга халфа Азиз акамиз
Ёзганлари бор — чорлар пинакка.
Абдулла Шер ҳам кам ёзар шеърни
Дуч келдимикин ё елвизакка?
Шоирни дарвеш Рауфи Парфи
Гоҳ-гоҳ кўринур ўхшаб мушакка.
Маъруф Жалил бор — шоирни ҳоксор,
Камтарлик ила жаҳонда якка.
Охунжон Ҳаким мухбирми, шоир,
Сигурми ҳадлар бир индамакка?
Шамси Одилдан чиқмайди садо
Айландимикин ё гунгалакка?
Олимжон Холдор — Андижонийким,
Қандакни кўшиб сотар ҳашакка.
Қўл бола бахши Тўра Сулаймон,
Қолдими куни фақат «чертмак»ка?
Суръат Орипов кўринмай кетди,
Ғарқ бўлдимикин ёки Кўҳакка.
Болалар учун Миразиз Аъзам
Учирар шеърлар боғлаб варракка.
Турсунбой Адаш ҳу Олатоғдан
Сурнай чалади бўлар-бўмакка.
Олим Қўчқорбек муштумчи деҳқон,
Гоҳи-гоҳи шеър тикар жўякка.
Ҳажв боғида сайрайди «танҳо»
Ямин Қурбоний мисоли ҳакка.
Шеър кайфи қандоқ, билмоқчи бўлсанг
Келгин рўбарў Жўра Тилакка.
Отаёр деган яхши укам бор,
Қилсамми қиёс ё пирпиракка.
Минҳожидиндан бўлсин узрлар
Ўхшатиб қўйсам гар куркунакка.
Шоирлик бирам ярашибдики

Мирпўлат Мирза деган сўтакка,
Муҳаммадали Қўшмоқ ўғли бор,
Ўхшар оғзи берк бўлиқ кўракка.
Анвар Ҳожию, Анвар Эшони
Чапаниликда чикками-пукка,
Ашурали бор — шоири замон,
Шеъри юқ бўлмас аччиқ ичакка.
Сулаймон Раҳмон марди ялангтўш,
Тамоман кучин бермиш кўракка.
Низомжон Парда шеъри-ку кўп соз,
Эҳтиёт керак бақамт келмакка.
Юлдузман дея осмонга учмай
Тушсинлар Чўлпон бироз пастракка.
Раззоқ Рашидий — хийла хушсурат,
Бермасин кўп зеб — шеърда безакка.
Ҳайдар Муҳаммад қўшиғин эшит,
Жўрдир ногора гўё ғижжакка.
Гоҳи қиссачи, гоҳ шоир Сафар
Устаси фаранг бекинмачакка.
Наримон Ориф — йўталса ҳам шеър,
Қойилдир ҳамма — ўша жиккакка.
Муҳаммад Солиҳ, қовоғинг солиқ,
Машқ қил, укажон, бироз кулмакка.
Азим Суюн бор — ҳадиси дуруст,
Машқ қил, укажон, бироз кулмакка.
Хуршиди Даврон, ёзибсанки шеър,
Ўқи юракдан, етсин суякка.
Мирза Кенжаю, Саидов Сирож
Ўхшайди икков — бир эгизакка.
Муҳаммад Юсуф, кўз тегмасин «суф!»
Сендайин янги чиққан куртакка.
Отамуродов Икром укам бор,
Шеър ўйлай-ўйлай оқарди чакка.
Анвар Обиджон парвози дуруст,
Ўхшар гоҳ қирғий, гоҳи ғуракка.
Усмон Азимдек дард билан ёзсанг,
Бўлгайсан азиз, ҳатто чечакка.
Тошхўжа ўғли Аҳмаджон укам,
Ўхшайди ҳил-ҳил пишган луччакка.
Оқ ўрикфуруш Тоҳири Қаҳҳор,
Қилгайми меҳмон энди туршакка?
Эргаш Муҳаммад — мўйлов ярашмиш,
Сезгайми ҳожат ҳеч мўйчинакка?

Шавкатжон Раҳмон деган камгап бор,
Бир тушса тоғин таърифламакка...
Муҳаммад Раҳмон — дилгир қаламқаш,
Ўз йўли яхши, юрмас шатакка.
Ёдгор Обидким, тескари «тилмоч»,
Тушмагай ишим ўшал «чудак»ка.
Шукур Қурбоний, борамиз қачон
Тўйтепа томон ҳу жаврамакка?
Шоирми носир Қамчибек Кенжа,
Не ҳожат ўзга аро бермакка?
Қамбар Утаев — шеъринг чиройли,
Қийин ўзингни гўзал демакка.
Тезроқ соғайсин Исроил Анвар,
Урталар маҳтал олиб бормакка,
Қилдилар таклиф Самар Сирожий
Нони пўлоту ҳам шўр данакка.
Хатирчи қизи Хосиятхоним,
Ҳар сатри ўхшар шўх шаршаракка.
Ҳамроқул Ризо-чўлқуварман дер,
Экар гоҳи шеър ҳақками-дукка.
Ошиқи Эркин қамчилар отин,
Қўшиқларини басталамакка,
Тошпўлат Аҳмад, борармиз бир кун,
Лаби Ҳовуздан бир сув ичмакка.
Йўлдош Сулаймон, кўришайлик бир,
«Яхши-яхши»лаб, ҳо-ҳоламакка.
Ҳабиб Саъдулла Намангонийдир,
Қачон чорлайсиз бизни Чодакка?
Бирма-бир санаб бўлмайти тамом,
Шоирчалар кўп — сиғмас этакка.
Бириси битта китоб чиқариб,
«Аканг фақир» деб урар кўкракка,
Яна бириси сочи тушса ҳам
Ижодда ҳамон ўхшар гўдакка.
Ашъор бозори тўлиб кетди-ку —
Пишган-пишмаган, хому ҳамакка.
Ажратиб олар ўзи китобхон
Саракни — сарак, пучни — пучакка.
Ҳамма қатори ҳажв этай ўзни:
Қолмади аниқ ижодда пакка,
Бир томонда шеър, бир томонда илм,
Қолдим аросат — йўрғаламакка.
Етмиш шоирни фасона қилдим,

Бердим шу китоб бирле даракка.
Қўрқармен келиб барчаси бирдан
Ёпишиб олса — яқо, этакка.
Холис ниятим, билур китобхон,
Боғлаб отса ҳам гар замбаракка.
Хулоса шулким — ёзганларингиз
Ўрнашсин бориб — тўғри юракка.
Шунда ёзайлик сизларга мадҳлар,
Топмай ҳажв учун бир сўз демакка.

МАСАЛЛАР

ИККИ МУШУК

Айни шу замонда,
Бир хонадонда
Яшарди бақамти иккита мушук:
Бириси — Мош мушук, кўримсиз, хунук,
Иккинчиси эса жуда чиройли,
Сип-силлиқ, бежирим, худди киройи —
Мушукмисан мушук дегудек эди,
Тўларди ҳар қандай мушукбоз диди.
(Ўқувчини бекор қийнамоқ нечук,
Ганчдан ясалганди иккинчи мушук).
Жонсиз, қуруқ савлат бўлса-да, ҳарчанд —
Кўтарарди доим бўрнини баланд.
Нега кибру ҳаво қилмасин ахир,
Мош мушук уззу кун пойлаб сичқонни
Не азобла қорнин тўқласа аранг,
Омадни қаранг:
Ганч мушук жонини қийнамай тақир
Ямламай ютарди танга — червонни.
«Эҳ, — дерди ганч мушук Мошга безабон, —
Сенга қараб туриб бўламан ҳайрон.
Қўшни-ей, олсанг-чи сен мендан ўрнак,
Яшашнинг йўлини билиш ҳам керак»,
Мош унга қайрилиб солмасди назар,
(Қаранг-ки, дарди йўқ сопол матоҳдан,
Ишламай тишлаган текинтомоқдан
Ҳаттоки мушук ҳам қиларди ҳазар).
Чамамда гапимиз чўзилди пича,
Не билан тугади охир натижа?
Ганч мушук бойликни тўплади роса,
Бир кун қараса —

Келибди олганин қайтармоққа гал:
«Пақ!» этказиб ерга урилган маҳал
Парча-парча бўлди мушук баногоҳ.

Эл молин ўмариб дунё йиққанлар,
Олтину зарларин хумга тиққанлар —
Кошки бу мисолдан бўлишса огоҳ.

ФИЛ БИЛАН ПАШША

«Султон суягики хўрлатиб қўймас,
Чўнг дарахтинг бўлса етгай сояси.
Бирор қариндошинг «катта» бўлса бас,
Ишқилиб, бир куни теккай фойдаси»—
Дея ўзларига излашиб тирак
Баъзи акамларнинг жонлари ҳалак.

Бир куни кўрада жонворлар аро
Ана шу мавзуда гап юриб қолди.
Хўш, кимда номдорроқ хешу ақрабо?
Мош мушук биринчи бўлиб сўз олди:
«Э, бизнинг уруғдан ўрмоннинг шоҳи,
Йўлбарсбекни, ахир ҳамма танийди.
Қалайсан,— деб сўраб туради гоҳи,
Ё кўрангга подшо қилайми,— дейди».
«Бизнинг қариндош ҳам ўрмоннинг зўри,—
Деб қолди Кучуквой, номлари — Бўри.
Олдимга кел, дейди, меҳмон бўл, дейди,
Гўшту суяк жуда мўлу кўл, дейди».
«Қа-қа-қаранг-а,— кўшилди Товуқ,—
Бургут билан биз ҳам яқинмиз жуда,—
Катта аммамизга бўлади қуда,
Фақат орамизда борди-келди йўқ».
Шунда учиб ўтиб қолди-ку Пашша,
Сўзга аралашди у шоша-пиша:
«Э, бизнинг қариндош ҳаммадан зўрроқ!»
«Хўш, ўзи ким экан, қани, айтиб боқ?»
«Ким бўларди — Фил».
«Э, ўл-е, ёлғончи, сал андиша қил,
Фил сенга қариндош? Қанақасига?»
Пашша дер керилиб: «Шунақасига,—
Қариндош бўлган-чун ўхшашмиз шунча:
Унда хартум бору, менда — хартумча...»

МУШУК БИЛАН ОЛАПАР

Бир уйда яшарди Ит билан Мушук.
Қадимдан шунақа одат бор, яъни —
Уйда пойлоқчи ит бўлгани тузук,
Бемаҳал киритмас ёт — бегонани.
Мушук ҳам, ҳар қалай, беозор маҳлуқ,
Фойдаси ҳам йўғу, зиёни ҳам йўқ,
Болаларга гоҳ-гоҳ эрмак, овунчок,
Шунинг-чун хонадон эгаси ҳар чоқ —
Қиларди икковин яхши парвариш,
Олдидан овқатин сира узмасди.
Бир кун сабаб бўлиб аллақандай иш —
Итнинг эгаси —
Олапарни олиб қайгадир кетди,
(Эҳтимол, кўрсин деб докторга элтди).
Келиб қарасаки — ишлар пачава:
Уйни ўғри уриб кетибди, э, ҳа...
Пойлаб юрган экан у оббоҳолам,
Бир бошдан шошилмай қипти шип-шийдам.
Уй эгаси хуноб, ит ҳам ғазабда,
Мушуквой бемалоъл ётар офтобда.
— Ҳай! — деди Олапар, — ухламай ўлгур,
Ўғри кирганида қаерда эдинг?
— Шу ердайдим, — деди Мушук баҳузур, —
Келди, олди, кейин кўтариб кетди...
— Наҳотки, сен қараб туравердинг, а?!
— Хўш, менга нима!
Уйни қўриқлашлик сенинг вазифанг!
— Олдингдаги ошни олганида-ку —
Жонинг чиққанича қилар эдинг жанг,
Ҳе, нонкўр, тфу! —
Деб нари бурилиб кетди Олапар.

Учрар мушукмижоз баъзи акалар:
Давлат мингги кетса қилишмас парво,
Ўзин тийинига кўтарар ғавғо!

ТУЛКИ БИЛАН БҮРСИҚ

Тулки билан Бўрсиқ анчадан буён
Яшардилар қўшни — девор дармиён.
Ҳаммага-ку маълум Тулкининг дарди,
Бўрсиқ ҳам, ишқилиб, турмасди қараб,
Ҳар куни чўл кезиб, терлаб, ҳансираб
Гоҳ сичқон келтирса, гоҳида юмрон,
Оила тебратиб, куни ўтарди.
Ахир, ҳаракатдан дерлар баракат,
Лекин Бўрсиқбека чимирилар фақат:
«Топиб келяпман, деб юрибсиз сиз ҳам,
Тулкиларни қаранг — егани товуқ,
Зиёфат бўлмаган бирорта кун йўқ.
Кеча Тулкиойнинг уйига кирсам —
Тахмони тўлибди парқув болишга,
Иссиқ пар тўшаклар қоплабди қишга.
Ҳар кун қоп-қоп товуқ обкелар эри,
Бизникида бўлса нуқул хом тери,
Болалар бир тишлам товуқ гўштга зор...»
(Жуфти ҳалолингиз шундай сайраса,
Тинмасдан эговлаб, бошлаб қайраса —
Охири ҳар ишга кўнасиз ночор...)
«Хўш, ўша Тулкидан бир жойим камми,
Олғирликда ундан ўтказмасамми»,—
Дея Бўрсиқ кирди товуқхонага
Ва битта семизин тортиб панага —
Энди ура қочиш пайида эди,
Бирдан пайқаб қолиб хонадон ити —
Уни шартта босиб, пийпалаб кетди,
Нақ узиб олди-ёв, хийлача этни.
У ёғи не бўлди билганимча йўқ,
Лекин адабини хўб еди Бўрсиқ.

Қўшнинг кўр бўлса сен кўз қису, бироқ —
Агар ўғри бўлса, юр ундан йироқ.

ТОВУШҚОННИНГ ТҮЙИ

Тўю-томошага нима ҳам етсин,
Тўй бўлган ҳовлига қувонч тўлади.
Ва лекин тўйлар ҳам ҳар хил бўлади,
Зўр тўйни бу масал бир таъриф этсин:

Товушқонга тушди тўй қилиш дарди,
Ўзи-ку, мажмағил, муштдай бир жонвор,
Ҳайвонлар аро ҳам билган биларди,
Лекин бўлсам дерди тўқайда номдор.
Шунинг-чун зўр тўйга бел боғлади у,
Чорлади яқину узоқдан меҳмон.
Қолмади айтилмай бирорта ҳайвон.
Урмондаги «казо-казо»ларни-ку —
Товушқон ҳаммадан олдинроқ айтди.
«Тулки ҳам бораман деди, Бўри ҳам,
Тараддудингизни тез кўринг, акам»,—
Дея хабарчиси кўп хурсанд қайтди.
Мана тўй: авжида айни зиёфат,
Товушқонда энди ўзга қиёфат:
Айтинг-чи, керилмай бўларми ахир,
Тўйининг тўрида ўтирса Қашқир,
«Соғ бўл!» дея қадаҳ кўтарса Тулки,
Айиқ ўйнаб берди, бўлди зўр кулки,
Хуллас, жамоат жам, хўб қизиди тўй,
Бунақа тўй қилиш осонмас, вой-вўй...
Шодликдан маст бўлиб, меҳмон кузатиб
Турарди Товушқон, сезмасди аммо —
Бўри билан Тулки уни кўрсатиб,
Лаб ялаб, оҳиста қилишар имо...
Шунча ҳаракати зое кетмади,
Оҳири оғизга тушди Товушқон,
Ва лекин янаги тўйга етмади,
Бўрининг оғзида таслим қилди жон.

Кўрга ҳасса мисол қиссадан ҳисса:
Бекорга чиранма, бу йўлингдан қайт
Мабодо сени ҳам тўйга етказса —
Меъёрида қилу, дўстларингни айт.

ИККИ ҚҶШНИ

Қўшнилар яшарди девор дармиён,
Ҳар кимнинг ўзича ташвиши, дарди,
Ахир, қўшнилар ҳам ҳар хил бўлади:
Бириси — меҳнат-ла топар ҳалол нон,
Иккинчиси эса сақласин худо—
Кутигани нуқул жанжалу иғво,
Муттаҳам эди у энг бориб турган,
Бутун маҳаллага таниқли қашқа,
Зулмини ўтказиб қарию ёшга,
Уйдагиларни ургани-урган,
Нон ўрнига кесак тишлатар эди.
Лекин-да, зоҳиран муте, мўлтони,
Худди мурда каби юзда йўқ қони,
Ҳар қадамда ёлғон ишлатар эди.
Меҳнаткаш қўшнини кўрарга кўз йўқ,
Доим кушандадир ўғри тўғрига,
Туҳмат тошин отди кўзин қилиб лўқ:
«Қўшним кун бермайди сира ўғлига,
Хархашасига ҳеч солмайди қулоқ,
Олиб бермас сира янги қўғирчоқ,
Қулоғин чўзганин кўрганман ҳатто...
Бола бечоранинг кўз ёши булоқ,
Шунчалар бемеҳр бўларми ота?...»
Кекирдагин чўзиб маъқуллатар гап:
«Зарур, бундайларни турмоқлик тергаб...»
Бу сўзлардан огоҳ бўлдию қўшни,
Қайтар экан уйга тугаллаб ишни
Дер: «Оғзинг чарчатиб бўлма овора,
Олдин ўзингга бок, сўнг қоқ ногора...»

Матал бор қадимдан қолган бегумон:
«Тиззаси йиртиққа кулар иштонсиз...»
Шу зайл биз учун «кўйдирармиш жон»
Океан ортилик баъзи виждонсиз!

СОЯЛАР

Бир одам қандайдир юмуш қиларди,
Маржон тер ялтираб пешонасида.
Инсон меҳнат билан инсон аслида,
Ушбу ҳақиқатни ҳамма билади.

Хуллас, ишлаётган одамга балли!..
Бироз нафасини ростлаш маҳали —
Кўзи тушиб қолди ўз соясига.
Сояси, ўхшайман деб эгасига —
Эгилса — эгилар, турса — турарди,
Тўхтаса — тўхтарди, юрса — юрарди.
Гоҳо олдга тушиб, лўкиллаб, шошиб,
Гоҳ орқадан йўртиб, думдай илашиб,
Гоҳ чўзилиб, гоҳо икки букилиб,
Йўталса — йўталиб, товушсиз кулиб,
Гапиргандай кап-кап очиб оғзини,
Баъзида гердайиб, чўзиб бўғзини.
Қайга борса ундан қолмасди сира,
Тайин-товони йўқ, кўланка — хира,
Ҳеч нарсага бенаф, тамом нокерак,
Фақат болалар-чун масхара, эрмак!
Шу тахлит бетиним типирчиларди.
Одам елка қисиб сояга деди:

— Нима зарур сенга ўзингни қийнаб?
Қарангки, соя ҳам сўзга очди лаб:
— Иш деб тер тўкяпмиз биз ҳам атайин,
Мундоқ қадримизга етинг, хўжайин...
Кулиб қўя қолди бу гапдан одам,
Тортишув бефойда соя билан ҳам...

Сояда нима айб — кўланка холос,
Соясимонлардан кулдик биз бироз...

ЭСКИ ЖАВОНЛАР

«Бир пайтлар хонага кўрк бўлганмиз-а,
Сурганмиз-да, эҳ-ҳе, росаям даврон...»—
Дея «ғижир-ғижир» тортиб ҳомуза
Турарди хонада эски бир жавон.
Ҳа, шундоқ: бўлса-да устаси нўноқ,
Пештахтаси — терак, ёнбоши ёнғоқ,
Безаги бачкана, бичими кўпол,
Бир пайтлар саналиб тузуккина мол —
Сотиб олинганди зарурат учун,
Хийла фойдаланди ундан хонадон,
Лекин вақтлар ўтди, ўзгарди замон,
Ўзгарди эҳтиёж, дид, талаб бутун.
Ҳаётнинг қонуни ҳамма билади:

Эскининг ўрнига янги келади.
Гапнинг қисқаси —
Уйнинг эгаси
Сотиб олди янги, бежирим жавон,
Лекин сиғдиролмай хонага ҳайрон:
Тўрдаги эскисин қўйсин қаёққа?
Суриб кўрди аранг у ёқ-бу ёққа,
Лекин зил-замбил,
Ўрнимдан кўзғолай демайди сабил.
«Бизлар бўлган жойда янгига йўл йўқ»,—
Деб худди ичидан урар эди дўк.
Чиқариб ташлашга — эшикка сиғмас,
Бузишга буюм-да, кўз қурғур қиймас.
Ҳамманинг жиғига тегса-да ҳарчанд
Ҳамон уй тўрини қилиб ётар банд.

Бор шундай жавонлар кўп хоналарда.
Хоналардами, ё... ишхоналарда?

ОШПАЗ БИЛАН МУШУК

(Криловдан бошқача)

Бир ошпаз бўларди хийла устамон,
Таом демагани қиярди жуда.
Емасди бировнинг ҳақин ҳеч қачон,
(Шунақалар ҳам бор, деманг беҳуда).
Мош деган мушуги бўларди унинг,
Ювошгина маҳлуқ, беозор, мутъ.
Сийлаб турар эди ошпаз ҳар уни,
Бир четда мўлтираб ўтирар кутиб.
Ошпазнинг юмуши кўпайиб бир гал
Ташқарига чиқиб ҳаяллади сал.
Келиб қарасаки ғирт тўс-тўполон,
Тамоми масаллиқ бўлибди гумдон,
Музхонанинг ичи турарди бўм-бўш,
Нарида Мош ҳадеб чайнар лаҳм гўшт.
Қайнади-ку шу дам ошпаз зардаси:
— Хўш, бу нимаси?!
Туз ичиб, тузлуққа тупурибсан-да?
Ким айтади сени ювош мушук деб?
Тиқилиб ўлмагин текин томоқ еб,
Ҳе, сен қўли қинғир, ўғри, газанда!

Ошпаз сўкинарди, Мош-чи, хотиржам
 Панжадаги гўшти тушириб паққос,
 Лаб ялаб, миёвлаб мушукларга хос
 Деди:— Эй, эгам,
 Текин томоқ очиқ ётгандан кейин —
 Нафснинг васвасасин тўхтатиш қийин.
 Бекорга дод-фарёд солгандан кўра —
 Музхонанг эшигин беркитиб юр-да!

ЮЗИ ҚОРАЛАР

Бир боланинг ҳикояси. Борми хаёлда?
 Сўзлаб кетган эди уни Ҳамза акамиз.
 Агар эсдан чиққан бўлса, майли, у ҳолда —
 Не бўлганин яна аста айтиб ўтамиз:
 Келган эди меҳмон бўлиб бир уйга хола,
 Эрта туриб қарасаки йўқдир бир сўми.
 «Билмаймиз», деб елка қисар мезбон тўрт бола,
 Ота турар хижолатда хаёлга чўмиб.
 Қаттиқ сўраб-суриштириш бермади фойда,
 Ҳийла керак дўқ-лўписа ўтмаган жойда.
 Бир хонага қамаб деди: «Тингланг, болалар,
 Ким рост айтса икки юзи қорайиб қолар,
 Аммо кимнинг ёлғон бўлса сўзлаган сўзи
 Ўз-ўзидан қора бўлиб қолар бир юзи».
 Шунда пулни ўмарганга тушди ғулғула:
 «Бир юзим-ку, қорайиши албатта тайин,
 Иккинчисин ўзим қора қилиб олайин
 Ва гумондан қутилайин шундай бир йўла»,—
 Деб юзига суриб олди қозон куяни.
 Ота кўрса: бошқаларнинг юзлари оппоқ,
 Тўнғичининг битта юзи қорадир бироқ,
 Маълум бўлди қайси бири пулни олгани...
 Мана энди ўша бола кап-катта киши,
 Катта қорин, тузуккина амал эгаси,
 Холасининг киссаси-ла йўқ энди иши,
 Эсга тушса «аҳмоқлик», деб қотар энсаси.
 Мана энди замон бошқа, ишлар бошқача,
 Давр келса даври-даврон сургин-да пича!
 Данғиллама ҳовли-жойлар, қатма-қат гилам,
 Битта эмас, ярақлаган қўш-қўш машина.
 «Хон тахлит кун кўрсанг бўлди, хон бўлмасанг ҳам»,

Қора кунга мўлжалланган махфий «хазина».
Хуллас энди унга нима деса муҳайё,
Уни ўғри дея кўрманг, сақласин худо,
Ёқа бўғиб «ким ўғри» деб муштлашади нақ!
Ушланмаган ўғри эмас, деган нақл ҳақ!
Аммо лекин ўша кишим ҳар кун эрталаб —
Диққат билан ҳар тарафдан ойнага қараб —
Упа билан оқартириб олар юзини,
Негалиги маълум бўлиб қолар бир куни!

КУЗБҮЯМАЧИ

Ўртадаги саҳна ёруғ, тумонат одам
Кўзбойлоқчи ҳунарига кўзин тикканди.
Сеҳргарнинг сеҳргари экан чинакам,
Томошаси энди жуда авжга чиққанди:
Гоҳ қоғоздан гулдасталар этар муҳайё,
Гоҳ оғзига олов ютиб, чиқарарди дуд.
Гоҳ йўқ ердан паррандами қиларди пайдо,
Қўлидаги бир коса сув қарабсизки — сут.
Чор атрофдан ёғиларди қарсагу олқиш,
Аммо биров бир чеккада турарди хомуш,
Найрангбознинг найранглари ёқмади чоғи,
Осилгандан осиларди қошу қовоғи.
Сабаб: у ҳам кўзбўяшнинг эди устаси,
Қоғоздан хўб ясар эди ҳар неки бало —
Тонна-тонна гўшту сарёғ, пахтаю мато,
Гапнинг қисқаси—
«Кўшиб ёзиш» ҳунарига моҳирди жуда,
Мажлисларда ёғиларди мақтову қарсак...
Аммо кўза кунда эмас синди кунда,
Таклиф бўлди: «Томошани яна бир кўрсак...»
Не учундир сеҳрчимиз бўлди гунгу лол,
Найранги-ю фириблари бари бўлди фол.
Кеча кўрдим: оёқда тик тингларди савол
Ва топмасдан жавобини эгиб турар бош...

МАЙМУН БИЛАН КЎЗОЙНАК

(Криловдан бошқача)

Бир кун Маймун бораётса тўқай аро
Қарасаки «одам ўлди», ур-сур, ғавғо.
«Ҳа?» деганди жавоб бўлди: «Кўзойнакка»,
Қўшилди-ку у ҳам шу дам интилмакка.
Тиқилинча охир келди унга навбат,
Пештахтада бир нарса-ей этар «ялт-ялт».
Ушлаб кўрди, ҳидлаб кўрди, ялаб боқди,
Ҳайрон бўлиб дам боши дам думга тақди,
Нималигин билишга-ку билолмади,
Олаётган бошқалардан қололмади,
Харид қилди кўзойнакдан ўнтасини.
...Кўрдик бундай молпарастлар қанчасини.

БАЛАНД ДОР

Тарғил мушук хийла каттазанг эди,
(Фақат одамдами десам бу қусур,
Ҳайвонлар аро ҳам учраркан қурғур).
Мушук-ку, шунчаки, сичқонхўр жонвор,
Пойлагани нуқул тиркишу, омбор,
Ва лекин ҳеч кимга гап бермай дерди:
«Мушук бўлган билан бизнинг отимиз —
Жудаям юқори таги-зотимиз,
Йўлбарс уруғидан бизлар аслида
Ғапининг устидан чиқиш қасдида —
Аҳд қилди Йўлбарс-ла қуда бўлишга.
Яқинлари рози эмас бу ишга,
Уртага олишиб, уни койишди:
«Барча ҳаракатинг кетар бекорга».
«Осилсанг осил-да, баландроқ дорга»,—
Даб Тарғил бу йўлда куйдию, пишди.
Ҳар мушкул ҳал бўлар уринсанг жуда,
Қаранг, Мушук бўлди Йўлбарсга қуда.
Энди Тарғилвойнинг боши осмонда,
Ҳамма гапирарди уни ўрмонда:
«Зўр экан, бўпти-я Йўлбарсга қуда»,
«Ҳа, энди пичоғи мойнинг устида»,
Тўй яқин, ўша кун қуда сийлови,

Лозимдир Йўлбарснинг кўнглин овлови,
Тарғил тараддудда, бош қотган тамом,
Йўлбарсга ёқаркан қандайин таом?
Энг семиз сичқондан нечта сўйилсин?
Пишлоқми ё ичак — нима қўйилсин?
«Эсинг борми?— деди шунда Олапар,—
Йўлбарс пишлоқ ермиш? Айт-чи, ким кўрган?
Сичқон-пичқонингдан қилади ҳазар!»
«Нима ейди ахир? Айтгин, жон қўшни,
Қудамга пиширай қандайин гўштни?»
«У фақат кийикнинг гўштин еб юрган».
«Наҳот шундай бўлса?»
«Ҳа, худди шундай».

Дерлар кўз кўради не тушса бошга,
Мушуквой йўл олди кийик овлашга.
Бу ёғига энди мен ҳам не дейя...

МАСАЛ ВА ҒАЗАЛ

Тасодиф биланми ва ёки атай
Масал ғазал билан учрашиб қолди.
«Шеърят бобиде мен,— дея,— олди»—
Ғазал кўз-кўз қилар ўзин пайдар-пай,
Минг тусда товланар кийган либоси,
Дуру гавҳарлардан кўз қамашади.
Унинг назокати, путфу ибоси
Бирам ярашади, бир ярашади!
Кўрганлар кўрсам деб минг қарашади.
Тан бермоқ керакки, азалдан-азал
Мулки шеърятда ғазалдир гўзал.
Лекин доимо —
Гўзалларда бўлар сал кибру ҳаво,
Шунданми, келганда масал рўбарў
Эгнидаги эски чопонин кўриб,
Нописандлик билан лабини буриб
Ўзин кўрмаганга солиб ўтди у.
Масал-чи? Йўқ унда нуқсга ҳеч тоб.
«Эй, синглим, тўхтагил!— деб қилди хитоб!
Ғарчи иккимизда икки хил сиймо,
Сен ҳамиша ёшу, мен гўё қари,
Мен Эзопдек хунук, сен эса — пари,

Тамоми ўзгача бўлсак-да ҳарчанд
Билгилки, аммо —
Иккимиз бир ота-онага фарзанд».
Чўчиб тушди Ғазал, тўхтади таққа,
Оғзини жуфтлади савол сўрмоққа:
«Шундайми, а?»— дея сўз қотди фақат.
«Ҳа, шундай, сингилжон, унутма асло:
Онамиз — Эзгулик, Ота — Ҳақиқат».
Ғазал ҳам ўйланиб турди-да бир зум,
«Тўғри, оғажон»,— деб қилди табассум.

БАРОҚ БИЛАН ЛАЙЧА

Мени маъзур тутсин уй ҳайвонлари,
Яна улар ҳақда ёзилди масал.
Яна Ит ва Мушук — «қаҳрамон»лари,
Лекин бу галгилар бошқачароқ сал:

Катта дарвозали, қашамдор уйда
Бир Лайча ит билан Мушук бўларди.
Хўжайинга эрка эдилар жуда,
Емоғу ичмоқдан йўқ сира дарди.
Ҳай-ҳай, бу Лайчанинг керилгани-ей!
Кўрмаганинг дерлар, кўргани қурсин.
Шийпангларди босар-тусарин билмай,
Ё бошқалар турсин, ёки у турсин!
Керилмай бўларми, ахир, хўжайин
Оғзидан суягин қилса марҳамат.
Ҳеч кимса «Ҳўйт!» дея олмаё тайин,
Меҳмонлар «сиз»сираб этишса «ҳурмат».
Мушук ҳам олифта, дуллари бароқ,
Босайми босмайми деб ташлар қадам.
Нон берсангиз емай қилар ноз-финоқ,
Хўжайин пинжида ухларди ҳар дам.
(Лекин икковин ҳам билгани-билган,
Икки ошар эмиш эпини қилган...)
...Бир кун улар бекор, офтобшувоқда
Ўзаро «тажриба» ўртоқлашишди:
«Қалайсан?»— деб сўрар Лайча Бароқдан.
«Ёмон эмас,— дея Мушук керишди,—
Ишқилиб, хўжайин бўлсин-да омон,
Кўнглим бирон нарса тусаган замон —

Келиб, биқинига суркалиб аста,
Эритиб оламан уни бир пасда...»
«Баракалла,— дея ҳарсиллар Лайча,—
Бу бобда менинг ҳам ҳунарим анча:
Хўжайиндан суяк кутсам, ўша зум —
Кўзига тикилиб, силкитаман дум...»
Лайча нималардир ғингшиди узок,
Мушук бошин силкиб аста «хур-хур»лар.
Айтувдим-ку, булар сал бошқачароқ:
Яъни, лаганбардор эди қурғурлар!

НАЙНИҚ БОҒБОН

Бир боғбон бўларди ғирт найниқ, муҳмал,
Қилган иши нуқул дәрдисар, мужмал.
Ивирсиб юраркан доим боғ аро
«Кашф» этарди турли-турли «ихтиро»:
Шафтолини олиб улабди токка,
Олмани ўриққа, бодомни нокка,
Анорни анжирга чатиштирибди.
Олхўрини тошдек қотиштирибди,
(Уланган экан-да, ахир, ёнғоққа),
Ҳайратда қолади, ким кирса боққа.
Ўсиб ётар турли «анвойи мева»,
Хоҳласанг татиб кўр, хоҳлама ема,
Данакли олмага борми хуш, қани,
Ким хоҳлайди нокни чақиб егани?
Шафтоли пишибди токнинг устида,
Кишмишдай майда ҳам серуруғ жуда.
Урикдаги олма хўб ярашибди,
Бирам сарғайибди, ҳил-ҳил пишибди,
Истасангиз тошлаб олхўри қоқинг,
На анор, на анжир — мановга боқинг.
Хурмо билан писта солишарди дод,
Гилос билан беҳи кўшилса наҳот?
Бир четда жийдага пайванд олволи,
Боғ эмас — ажойибхона мисоли.
Буларнинг баридан лекин не фойда?

* * *

Шундай «ихтирочи» кўрдим бир жойда.

УЛОҚДА

Кенг майдонда кураш қизғин: олҳа-ол, торт-торт,
От минганнинг саноғи йўқ, ўртада улоқ.
Осон эмас уни ердан кўтариб азот —
Майдон аро гир айланиб маррага элтмоқ.
Не чавандоз интиларди улоқ ишқида,
Пешонага қамчи тегса қилмасдан парво.
Улоқчилик таомили аслида шу-да:
Ол улоқни, қандингни ур, ҳалол ол аммо!
Қизигандан қизиб борар томоша, йигин,
Чапдастларга чор атрофдан ёғилар таҳсин.
Шу дам тўпга кириб келди битта рўдапо,
От устида ўтирса-да ўзи омонат,
Улоқчилик даъвосини қиларди аммо
(Бу кўнгилнинг не кўйлари бор-да, аломат...)
Тўп четида лўк-лўк қилиб йўртарди сарсон,
Яқинига келолмасдан бизнинг «чавандоз».
Улоқ тугул ҳатто думи тегиши гумон,
Бўлмайдиган қилмаса гар «илож»ин бироз...
Бошлади у ҳаракатин турли йўл билан,
Дам дўк урди, дам авради, дам «сотиб» олди.
Қарабсизки, қийнамай жон «ўзи-ўзидан» —
Улоқ унинг тақимига тушдию қолди.
У кеккайиб созрин билан бораркан шу дам:
— Э, садқайи чавандоз кет,— деди оломон.
Қинғир йўл-ла шон-шуҳратга интилган акам
Яхши билсин, уни бир кун лаънатлар замон!

КАЛЛАСИЗ ГУГУРТ ДОНАСИ ҲАҚИДА

Чекувчи олди-да гугурт донасин
Мақсади — албатта, папирос чекмоқ.
Бир суртди — ёнмади, яна бир марта,
Ахир суркайбериб тоқат бўлди тоқ.
Қараса: гугуртнинг йўқдир калласи,
Жаҳли чиқиб уни ирғитди шу чоқ.

Ишда ҳам учраса «калласиз» одам,
Воз кечмоқ яхшидир ундайдан шу дам.

ФИЛ ВА ЛАЙЧА

(И. А. Криловга назира)

Халойиққа бир кўрсатиб қўйиш-чун
Кўча бўйлаб фил етаклаб ўтдилар.
Бундай ажиб томошага тўйиш-чун
Йўловчилар фил кетидан кетдилар.
Қаердандир лип этдию шу замон
Пайдо бўлиб ирkit, саёқ бир Лайча
Кўпик сочиб, жон-жаҳди-ла ҳурганча —
Бирдан хуруж қила кетди фил томон,
Гоҳ ириллаб, гоҳи увлаб, тинмасдан
Хезланарди филга ўнгу сўлидан,
Аммо итга зарра парво қилмасдан
Булутдайин кўчарди фил йўлида.
Фил сукутин кўрқоқликка йўйдими,
Ёки бирор бемаза олқишлади —
Қаранг, Лайча ўз жонидан тўйдими —
Шартта филнинг оёғидан тишлади!
Филга-ку бу гўё чивин чаққандек,
Аммо унинг жаҳли ҳам чиқди андак:
Сурбет кучук роса тегди жонига,
Келгандики, «ак-ак» қилиб ёнига —
«Даф бўл-е!» — деб мўлжалламай бир тепди!
...Соғ қолмайди фил тепкисин ким епти.

ТУҲМАТЧИ ВА ИЛОН

(И. А. Криловдан)

Нима ҳам бўлдию, дўзахда бир кун
Чақирилди катта тантана кўрик.
Ҳамма қатор бўлди ундан ўтиш-чун,
Қилган гуноҳига яраша туриб.
Қўққисдан шунда —
Илон туҳматчи-ла тортишиб қолди:
Улардан қайсиси ўтар олдинда?
Узаро тортишув қизғин тус олди.
Кимки қилган бўлса кўпроқ қабоҳат —
Маълумки, дўзахда биринчи — ўша.
Илон интиларди олдга бетоқат,

Тухматчи «мен зўрман», деб шошиб-пишар.
Ҳеч бирин қолгуси келмасди ортда.
Жаброил жанжалга чек кўйиб шартта —
Орқага тисариб кўйди Илонни.
Деди: — Хизматларинг катта, албатта,
Тўғри, сен аямай учраган жонни
Ёвузлигинг билан захринг сочасан.
Аммо тухматчи-чи, ёвузроқ сендан,
Чунки сен хавфлисан фақат яқиндан,
Тухматчи сингари кўринмай туриб
Сочишни билмайсан тилингдан заҳар.
Ундан мумкин эмас асло қутилиб,
Уртада турса ҳам денгизу тоғлар.
У сендан қабиҳроқ, хулласи калом,
Тақдирингга энди сен бергин-да тан,
Урмалаб ўтавер унинг ортидан.
... Ана шундан бери дўзахда мудом
Тухматчи Илондан турар юқори,
Жойи — жаҳаннамнинг энг чуқур қаъри.

ХАСИС ВА ТОВУҚ

[И. А. Криловдан]

Дерлар очдан ўлар хасис охири.
Чунки, у борига қилмай қаноат,
Бўлган сари бўлсам, деб ўйлар фақат.
Аммо икки бўлмас ҳеч унинг бири.
Бунга мисол ўйлаб ўтирмай узоқ,
Бир чўпчак айтайин, қулоқ солиб боқ:
Бир киши бўларкан ўтган замонда,
Йўқ экан унинг ҳеч касбу ҳунари.
Аммо молу дунё кўп экан унда,
Сандиқларда тўла олтину зари.
Сабаб: бўлар экан унда бир товуқ,
Шундайин товуқки, ҳеч баҳоси йўқ.
Туғиб берар экан у ҳар кун тухум,
Оддий тухум эмас, нақ олтин тухум.
Бошқа-ку, бунга кўп шукр қиларди,
Аммо хасис нафси қачон тўярди?
Оқиб турган бойлик кўринибди оз,
Ўйлабди: Товуқни сўйсам бўлур соз,

Юраманми бекор куткилаб, чидаб,
Хазина бор дейман унинг ичида...
Шундай қасд қиптию ношукур банда
Товуқнинг бўйнига тортибди пичоқ.
Хазина ахтариб титкилаганда
Чиқибди ичидан жўн ичак-чавоқ.

ТОВУС БИЛАН ҚАЛДИРҒОЧ

(Стоян Михайловскийдан)

Қалдирғоч чарх уриб қиларди парвоз.
Ногоҳ уни кўриб,
Патин ўйнаб туриб
Саволга тутди-ку Товусхон-танноз:
— Жоним, айта қолгин, бир савол сенга,
Қушлар қандай баҳо беришар менга?
— Ҳа, қушлар сен ҳақда сўзлашар тез-тез,—
Дер Қалдирғоч: — Доим бир хил фикримиз.
— Яъни, гўзалликда тенги йўқ — ўзим,
Кийган либосимга куйишар кўзи...
Ахир, шундаймасми?...
— Йўқ, бошқачароқ.
— Жонгинам, қийнамай айта қол, тезроқ!
— Хафа бўлма гапим тегса қаттиқроқ,
Сени дейишади «ясанган аҳмоқ»!

ЛИРИК МАСАЛЛАР

ДАРЕ ЛАБИДА КЎРГАНЛАРИМ...

Дарё лабидаман. Тошни тошга уриб
Шовуллайди ёлдор тўлқинлар.
Гоҳ филдай лапанглаб, гоҳ шердай ўкириб
Дарани тўлдириб шовқинлар.
Хув дарё ўртаси, кўзга элас-элас илғар,
Жону жаҳди билан чопар суз...
Чўнг-чўнг, харсангларни юмалатар, йиқар,
Шундандир пўртана ва сулу.
Қояларга сапчир, дадил, беаёв,
Ҳар ёнга сачрайди оппоқ чанг.
Йўлини тўсолмас ҳар қандайин гов,
Бир зум ҳам тинмайди кураш, жанг.

Ҳа, ҳақиқий дарё ана ўша ерда,
Уша ерда ҳаёт қайнайди.
Ундан четга қочган сув-чи? Безарда —
«Чилп-чилп» қилиб оёқ ялайди...

ДЕНГИЗ ВА ЧАЙКАЛАР

Денгиз соҳилида қий-чув, тўполон,
Ўтгану кетганлар шунга қарашар,
Беҳисоб чайкалар уришиб ғужғон
Сайёҳлар ташлаган нонни талашар.
«Чағ-чуғ» қилишади «менга!» дегандек,
Шовқиндан қулоқлар битади батанг,
Андиша деган гап кўринмас андак,
Кўкда ҳам, сувда ҳам борар нон-чун «жанг».
Ана, тумшуғини очганча бири
Нонни ҳаводаёқ илиб кетди-ку!
Ортидан тўкилган увогин териб
Бошқалари қувлар кўтариб гулу.
Ана, сувга тушди яна бир бурда,
Яна очофатдай ташланар гала.
Улоқ-улоқ бўлди бурда бир «зўр»да,
Қолганлар қолишди юқини ялаб.
Қий-чувга тўлади еру сув, само,
Бурда талашади бунда чайкалар,
Уларнинг ишидан уялганнамо —
Боши сарак-сарак, денгиз чайқалар...

ШАМОЛ ВА БАРГ

Терак баргин тортқилар шамол,
Сира қўймас ҳоли-жонига.
— Юр мен билан, эй, соҳибжамол,
Олиб чиқай қуёш ёнига.
Кифтларимда кўтариб сени
Водийларда, боғларда учай.
Меҳр қўйгин, севгин сен мени,
Эркалатиб, ардоқлаб қучай.
Ширин сўзга бўлиб маҳлиё
Қувончидан чарх урар япроқ.
Она терак розимас бироқ,

(Қоматида ҳаё ва ибo).
Унга аён: шамол беқарор,
Буни билмас ҳали содда барг.
Узиб олиб, ўйнатиб бекор —
Ташлаб кетар, қилар жувонмарг.
Хавотирдан бошлари ларзон,
— Розимасман бунга ҳеч,— дейди.
Ёш умрингни қилмагин хазон,
Бу ҳавасдан, қизим, кеч, дейди.
Шамол эса увлайди тажанг,
Эргашади унга фақат чанг...

ШАЛОЛА СИРИ

(Гуркиров хотираси)

Шалола қошида туриб қолдим лол,
Кўнглимни қамради ҳайрат ва савол:
Боғларни оралаб оқиб келган сув —
Қоронғу ўнгирга куйилар бирдан
Ва шу он ўкириб, типирчилаб у —
Яна юқорига сапчир ўнгирдан.
Тўлқинлар мавжида қанча телбалик,
Қирғоқларни ялар асов, дарғазаб.
Нега сув безовта, ахир, бунчалик,
Ортга қайтмоқ бўлиб интилар, сабаб?
О, сирин англадим!

Сув ўз йўлида —

Оқаркан жимирлаб, сокин ва равон,
Тубанлик дуч келмиш...

Унинг кўнглида —

Шу сабабдан қайнайди тугён!
Шу сабабдан безовтадир сув...
Бизлар инсон-ку!

АЛДАНИШ

(Қиш манзараси)

Ҳазилкашроқ қиш келди бир йил,
Қилиқлари жуда ғалати.
Тишин оқин кўрсатиб нуқул,

«Мен баҳорман», — дея кулади.
Чилла чиқиб боряпти, аммо —
На қирову қордан бор дарак.
— Бу қишми ё баҳор, ажабо? —
Майса ўтлар ҳайрон, жонсарак.
Табиатнинг уйқуси чала,
Эринганча уқалайди кўз.
Баҳор келди дея эркалаб
Куртаклар ҳам аста очар юз.
Ҳазил ўрнин бирдан олар дўк,
Қишлигини қила кетди қиш...
Шафқат нима билмас, қор, совуқ,
Бошин эгди дарахт бояқиш...
Эх, сиз, содда, мурғак куртаклар,
Билмайсизми, ахир қиш-ку — қиш!

Баъзан шундай: муз каби қалбга
Ниқоб бўлар сохта жилмайиш...

ЭПИГРАММАЛАР

СОЧМА УҚБИЛАН...

(Эпиграммалар)

КУРАК ВА ТРАКТОР

Уғлига ўшқирар «Исрофгарсан», деб,
Ҳовлидаги қорда қолса кураги.
Далада ётса-да трактор занглаб,
Ачишмайди беғам раҳбар юраги.
«БЕГУНОҲ»

Бир ишда тинчимас: «Айбдор —

фалончи...»

«Мени ишдан қувган ўртоқ пистончи...»
Аврасин ағдариб кўрилса агар —

Ўзи ғирт ялқову ўта ёлғончи.

ТАЛОН-ТАРОЖЧИ

У кўринишда серкулги, чаққон,
Хушмуомала бўлиши мумкин.
Зоҳирда одаму ичи бир ўпқон,
Ямламай ютади халқ, давлат мулкин.

БИР ҚУРИЛИШ ҲАҚИДА

Кўп йиллар битмасдан судралар жуда
Катта кўчадаги муҳим қурилиш.
Лекин шу бинонинг худди ёнида —
Прорабнинг уйи — кошона битмиш!

ПОРАХЎР

Бу жуда нозик шахс, ишинг битириб,
«Қани, менга пора бергин», демайди.
Лекин у маъноли томоғин қириб
Олазарак бўлиб қўлга қарайди.

САВОЛ-ЖАВОБ

- Ҳамма этак боғлаб пахта терсаю
Хув салқин шийпонда гивирлаган ким?
— Ошпаз Нор, табелчи, бригадир Юсуф,
Ҳисобчи Тошмату, қоровул — Ҳаким...

БИР КОШОНА ҚИССАСИ

Эшматхўжа боглаб кошона қурди,
Оддий уй қурмади, шоҳона қурди.
Юлиб-юлқигани юзага чиқди,
Сири ошкор бўлди, баҳона қурди.

«ҚИЛМИШ-ҚИДИРМИШ»

- Уғлим, онангни сўк, қани бир боглаб,
— Дадангни уриб кўй! Қалайсиз, изза!
Беш-ўн йил ўтувди, ўғилдан додлаб —
Ота-она берар судга ариза.

«МЕҲНАТ» ДАРСИ

- Болалар, манови аталар тугма,
Мановиси — игна, мановиси — ип,
Қандайин қадашни ўзингиз уйда —
Онангиздан сўраб оларсиз билиб...

НОМ УЛУҒУ СУПРА ҚУРУҚ

Кўлда зўр папкаю кўзда кўзойнак,
Юриши басавлат, олимми — олим.
Аммо илмий ишдан йўқ сира дарак,
Мана, неча йилки — демайди «лом-мим».

КОНЦЕРТ АФИШАСИ

Афишанинг жуда дабдабаси зўр,
Атоқли артистлар унда қатнашар.
Аммо репертуар аҳволини сўр,
Ҳамон ўша эски кўшиқ ва лапар.

САНЪАТ «МУХЛИСИ»

Янги кино деса — жонини берар,
Театрни эса севади жуда.
Лекин ҳамма жойга бир ўзи борар,
«Иши кўп, қўли тегмас» хотинини уйда.

КИТОБ МАГАЗИНИДА

«Оғайни, кўриб қўй, менинг китобим,
Ана, токчаларда турибди қатор.
Сотувчи (Сухбатга йўқ унча тоби):
— Ҳа, беш йилдан бери чанг босиб ётар..»

ҲАСАД

— Сенга нима бўлди, тобинг қочдимми,
Нега кайфиятинг бунча зимистон?
— Йўқ, мен-ку соғман-а... Аммо, ҳалиги...
Танишим ёзибди катта бир дoston...

БАЪЗИ БИР ТАҚРИЗЛАР ҲАҚИДА

«Бу этикка меҳнат сарфланибди оз,
Териси сифатсиз, таг чарми — қоғоз.
Лекин, кийиш учун ярайди шаксиз»,—
Шу усулда бўлар баъзибир тақриз.

«ЁШ» ШОИР

Ҳали лабига тук чиқмасиданоқ
«Ёш шоир фалон», деб олган эди ном.
Мана, йиллар ўтди. Соч-соқоли оқ,
Аммо «ёш»лигида турибди ҳамон.

МУНДАРИЖА

Шумғиялар	3
Сиздан угинаю, биздан бугина	4
Ухшайди	6
Баъзибир мажлислар таърифида	7
Сен ҳам индамаю, мен ҳам индамай	7
Кам-кам бўлур	10
Шум болодан Муштум тоғога тўёна мактуб	11
Хашарчилар бор булсин	11
Дод, Беговотнинг йўлидан	13
Ичмайдиган ревизор	13
Юқумли касал	15
Довюрақлик сабаби	16
Магазинда қизлар кўп гўзал (С. Олейникдан)	16
Ҳажви аҳли қалам	17
Икки мушук	23
Фил билан Пашша	24
Мушук билан Олапар	25
Тулки билан Бўрсиқ	26
Товушқоннинг тўйи	27
Икки қўшни	28
Соялар	28
Эски жавонлар	29
Ошпаз билан Мушук (Криловдан бошқача)	30
Юзи қоралар	31
Кўзбўямачи	32
Маймун билан Кўзойнак (Криловдан бошқача)	33
Баланд дор	33
Масал ва Ғазал	34
Бароқ билан Лайча	35
Найиқ боғбон	36
Улоқда	37
Калласиз гугурт донаси ҳақида	37
Фил ва Лайча (Криловга назира)	38
Тухматчи ва Илон (И. А. Криловдан)	38
Хасис ва Товуқ (И. А. Криловдан)	39
Товус билан Қалдирғоч (С. Михайловскийдан)	40
Дарё лабида кўрганларим	40
Денгиз ва Чайкалар	41
Шамол ва барг	41
Шалола сири	42
Алданиш	42
Эпиграммалар	44

На узбекском языке

Библиотечка «Муштума» № 1

Мухтар Худайкулов

ТЕНИ

(Юмористические стихи, басни, эпиграммы)

Издательство ЦК Компартии Узбекистана
Ташкент — 1986

Редактор М. Калонхонов.
Рассел Н. Иброҳимов.
Тех. редактор Г. Ломиворотова.
Корректор А. Журабоев.

Теришга берилди 28.01.86. Босишга рухсат этилди 27.05.86. Р—10776.
Формати 84×108¹/₂. Қоғоз № 2. Гарнитурa журнальная-рубленная.
Юқори босма. Шартли босма листи 2,52. Нашриёт ҳисоб листи 2,35.
Тиражи 49000. Заказ № 3059. Баҳоси 25 т.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитета нашриётининг
Меҳнат Қизил Байроқ ордени босмаҳонаси,
Тошкент, Ленин кўчаси, 41.